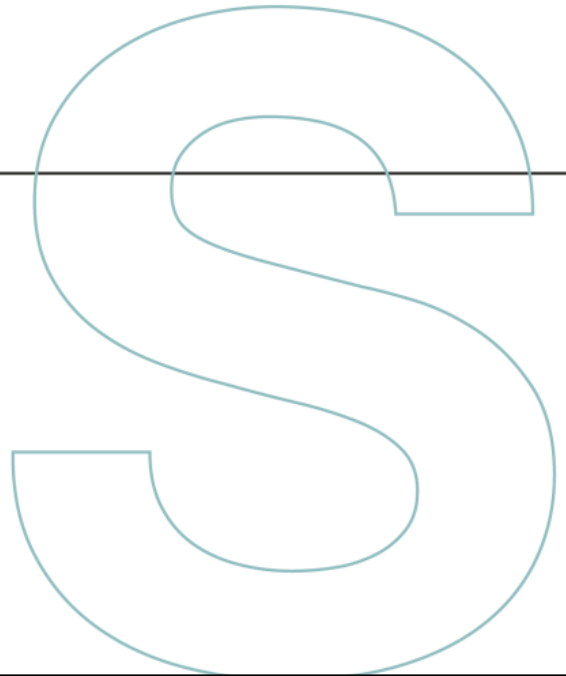

Standpunt

DATUM 26 november 2019
VOLGNUMMER 2019-2020/2

COMMISSIE Commissie voor Welzijn,
Volksgezondheid, Gezin en
Armoedebestrijding

Commissie voor Cultuur,
Jeugd, Sport en Media

Recht doen aan contactrecht met broers en zussen

- Kinderen van gescheiden ouders of kinderen die uit huis geplaatst zijn, hebben niet automatisch recht op contact met hun broers of zussen.
- Omdat minderjarigen procesonbekwaam zijn, hebben ze weinig slagkracht om via de rechter zelf contact met hun broers of zussen te vorderen.
- Het Kinderrechtencommissariaat vindt contact met broers of zussen van groot belang voor kinderen die opgroeien in de jeugdzorg. Ze delen hetzelfde verleden. Broers of zussen zijn vaak de laatste link met hun gezin en de eerste – soms enige – opstap naar een sociaal netwerk.

Recht op contact met broers en zussen of samen kunnen opgroeien: het lijkt evident in een kinderleven, en toch is het dat niet.

Uit huis geplaatste kinderen of kinderen van gescheiden ouders, plusouders of stiefouders worden wel vaker van elkaar gescheiden. Dat geldt zeker voor broers en zussen die in de jeugdhulpverlening terechtkomen.

Niet verplicht samen?

Bij een uithuisplaatsing kunnen die kinderen samen met hun broers of zussen in dezelfde jeugdhulpvoorziening terechtkomen als dat niet in strijd is met het belang van het kind en als de hulpverleningsbehoefte en het hulpverleningsaanbod het toelaten. Maar het is dus niet verplicht.

Als kinderen in de vrijwillige jeugdhulp of door de jeugdrechtbank geplaatst worden en hun broers of zussen ergens anders opgroeien, is het niet vanzelfsprekend dat ze structureel met elkaar in contact blijven.

Het recht op contact met broers en zussen geldt wettelijk niet even principieel als het omgangsrecht tussen ouder en kind. En omdat minderjarigen procesonbekwaam zijn, hebben ze weinig slagkracht om via de rechter zelf contact te vorderen met hun broers of zussen.

Om aanspraak te maken op hun contactrecht moeten uit huis geplaatste broers en zussen aan drie voorwaarden voldoen:

- Ze moeten kunnen aantonen dat ze een bijzondere affectieve band hebben met elkaar.
- En ze moeten via hun ouder of voogd ad hoc een vordering instellen bij de rechtbank.
- En de rechtbank moet hun bijzondere band erkennen.

Drempels wegwerken

Over het recht op contact met broer of zus bij een uithuisplaatsing organiseerde de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 23 november 2018 een studievoormiddag. Aanleiding was een wetgevend initiatief voor het recht van minderjarigen op contact met broers en zussen en voor het recht van broers en zussen om samen te blijven bij een uithuisplaatsing, behalve als dat in strijd is met het belang van de kinderen.

Het Kinderrechtencommissariaat schaart zich achter dat initiatief. Contact met broers en zussen is van groot belang voor kinderen die opgroeien in de jeugdzorg. Ze delen hetzelfde verleden. Broers of zussen zijn vaak de laatste link met hun gezin en zijn de eerste, soms enige stap naar een sociaal netwerk.

Vanuit het **recht op identiteit, participatie en bescherming van het gezinsleven** in het kinderrechtenverdrag, de VN-richtlijnen voor alternatieve zorg voor kinderen en het recht op bezoek en participatie in het Decreet Rechtspositie van de Minderjarigen vragen we:

- Neem het recht op contact met broers of zussen uitdrukkelijk op in het Burgerlijk Wetboek.
- Garandeer in het Decreet Rechtspositie van de Minderjarigen (DRM) het recht op contact met broers of zussen, naar analogie met het recht op contact met de ouders.
- Werk zoveel mogelijk drempels weg zodat broers en zussen samen kunnen blijven bij een uithuisplaatsing, behalve als dat in strijd is met het belang van het kind.
- Zorg dat bij een uithuisplaatsing de eerste overweging altijd is om broers en zussen samen te plaatsen en voorzie in een bijkomende motiveringsplicht voor de intersectorale toegangspoort in de integrale jeugdhulp en de rechter als samen plaatsen niet kan.
- Zorg voor organisatorische bijsturing in de jeugdhulp en stimuleer de gezinshuizen als nieuw opvangmodel in de jeugdhulp.
- Onderzoek hoe vaak broers of zussen gescheiden worden bij uithuisplaatsingen en of kinderen en jongeren bij een uithuisplaatsing contact kunnen houden met hun broers en zussen.

1. Contact met broers en zussen is heel belangrijk

Contact kunnen houden met je broer of zus, of met je halfbroer of halfzus is van groot belang, in elke denkbare situatie. Denk maar aan een koppel met vier kinderen dat uit elkaar gaat, en ervoor kiest om ook de kinderen van elkaar te scheiden. Of het nieuw samengesteld gezin dat na jaren samenwonen uit elkaar gaat, en waarvan de kinderen van vader geen contact meer kunnen hebben met hun halfbroer die bij hun plasmama gaat wonen.

Vooraf bij een uithuisplaatsing van kinderen en jongeren worden broers en zussen van elkaar gescheiden. Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor om broers en zussen dan samen te plaatsen, of toch minstens voor maximaal contact met broers en zussen bij een uithuisplaatsing.

Terecht trok SOS Kinderdorpen begin vorig jaar aan de alarmbel met de campagne *Uithuisplaatsing? Hou broers en zussen samen!*¹

Voor kinderen die opgroeien in de jeugdzorg is de band met broers en zussen heel belangrijk.

- Ze delen hetzelfde verhaal, dezelfde vraagstukken en emoties over hun verleden, dezelfde confrontatie met hun ouders. Dat creëert een band die belangrijk is om dat verleden een plaats te geven.
- Broers of zussen zijn voor elkaar vaak de laatste link met het gezin waar ze uit voortkomen. Omdat ze ook van dezelfde generatie zijn, is dat vaak de meest duurzame familierelatie.
- Door hun turbulente verleden hebben ze vaak weinig hechte vriendschappen of familierelaties. Dat wordt vooral een probleem als ze op hun achttiende plots alleen moeten gaan wonen. Ze hebben niemand die helpt bij alle uitdagingen. En ze voelen zich vaak erg eenzaam. Broers of zussen zijn dan de eerste opstap naar een sociaal netwerk.

De meldingen bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat bevestigen alleen maar de argumenten van SOS Kinderdorpen. Geplaatste jongeren hebben een klein netwerk om op terug te vallen als ze 18 zijn. Soms waren ze lang geplaatst en hebben ze het contact met hun familie onderweg ergens verloren of verbroken. Andere jongeren verbleven in verschillende voorzieningen en moesten telkens nieuwe relaties opbouwen en oude relaties verbreken.

2. Contact met broers en zussen in de regelgeving

2.1. Kinderrechtenverdrag en internationale regelgeving en rechtspraak, grondrechten

Het kinderrechtenverdrag garandeert nergens letterlijk het recht op contact met broers en zussen. Het garandeert wél het recht op contact tussen ouders en kinderen die niet bij een van de ouders kunnen opgroeien.

Artikel 9: Recht op contact met ouders

‘De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.’

Wil dat zeggen dat de overheid bij een uithuisplaatsing geen inspanningen moet leveren om het contact met broers en zussen te bevorderen? Nee.

¹ SOS Kinderdorpen, *Uithuisplaatsing? Hou broers en zussen samen!* 2017, <https://www.sos-kinderdorpen.be/blog/10-02-2017/uithuisplaatsing-hou-broers-en-zussen-samen>

- Interpretaties van het begrip ‘gezin’ in artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens² stellen dat de band tussen broers en zussen beschermd moet worden als de juridische band voldoende hecht is.³
- De VN-richtlijnen voor alternatieve zorg voor kinderen vragen om broers en zussen bij een plaatsing zoveel mogelijk samen te plaatsen.⁴
- Verschillende artikelen van het kinderrechtenverdrag sturen indirect aan op het recht op contact met broers en zussen. Bijvoorbeeld artikel 8 over het recht op identiteit en familiebanden, artikel 12 over het recht op participatie en artikel 16 over het recht op bescherming van het privéleven en gezinsleven.
Concreet? Riskeren familiebanden of de contacten met broers en zussen door een plaatsing verbroken te worden, dan zegt artikel 8 dat de overheid inspanningen moet leveren om die banden te herstellen. Vragen broers of zussen om elkaar te kunnen blijven zien? Dan garandeert artikel 12 het recht dat aan die vraag ‘passend belang’ gehecht wordt.
- Artikel 22 van de Grondwet garandeert het recht op eerbiediging van het privéleven en het gezinsleven.

Verder is er heel wat rechtspraak waarin het Europees Hof voor de Rechten van de Mens het recht op de relatie tussen broers en zussen onder de bescherming van artikel 8 toetste bij uithuisplaatsingen.⁵ In zijn arresten benadrukt het Hof dat de overheid de plicht heeft om de nodige maatregelen te nemen om familiebanden te behouden en dat het dus aan de overheid is om alles in het werk te stellen om, als dat in het belang is van de kinderen, kinderen en ouders zoveel mogelijk samen te brengen, ook kinderen onderling.

2.2. Federale regelgeving

Er zijn nogal wat obstakels om een recht op contact met broer of zus af te dwingen.

Enerzijds is er geen regelgeving die voorziet in een absoluut recht op contact tussen broers en zussen. Anderzijds kunnen broers en zussen alleen een vordering instellen als ze meerderjarig zijn. Want minderjarigen zijn niet procesbekwaam.

Geen automatisch recht op contact met broers en zussen

Ouders hebben recht op contact met hun kind. Samen met het omgangsrecht maakt dat deel uit van hun ouderlijk gezag.

² Artikel 8 Recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven:

1. *Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.*

2. *Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.*

3 Riki Heps, *Het recht van broers en zussen om niet van elkaar te worden gescheiden: een reeds bestaand recht?* Tijdschrift Jeugd- en Kinderrechten, 2011/1, p. 24-34.

4 United Nations, General Assembly, *Guidelines for the Alternative Care of Children*, 24 februari 2010.

‘17. Siblings with existing bonds should in principle not be separated by placements in alternative care unless there is a clear risk of abuse or other justification in the best interests of the child. In any case, every effort should be made to enable siblings to maintain contact with each other, unless this is against their wishes or interests.’

5 Arresten van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens over artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens; Zaak Saviny v. Oekraïne, Kuzner v. Duitsland, Olsson v. Zweden.

Het recht op contact tussen ouder en kind kan alleen om heel ernstige redenen geweigerd worden (art. 374 BW). Ook grootouders hebben automatisch recht op omgang met hun kleinkinderen, behalve als dat in strijd is met het belang van het kind (art. 375bis, BW).

Voor broers en zussen valt het contactrecht onder het recht op contact met andere personen die kunnen aantonen dat ze met het kind een bijzondere affectieve band hebben (art. 375bis, BW). Die bijzondere affectieve band moet eerst aangetoond en door een rechter erkend worden.

Minderjarig en procesonbekwaam

Volwassenen zijn vrij om te kiezen met wie ze contact willen. Voor minderjarigen ligt dat anders. Iemand kan aanspraak maken op recht op contact met een minderjarige. Maar alleen meerderjarigen kunnen een vordering instellen voor de rechtbank om hun recht op contact met broers en zussen af te dwingen.

Die regelgeving en de procesonbekwaamheid hebben nogal wat gevolgen:

- Een minderjarige die contact wil met meerderjarige broers of zussen, moet die meerderjarige broers of zussen overtuigen om de eerste stap te zetten. Willen die niet, dan kan de minderjarige weinig doen.
- Wil de minderjarige contact met minderjarige broers of zussen, dan moet hij de ouders overtuigen om dat contact mogelijk te maken. Vanuit hun ouderlijk gezag beslissen de ouders met wie hun kind omgaat. Lukt dat niet, dan kan de minderjarige weinig doen, want minderjarigen hebben hun ouders nodig om een vordering bij de rechtbank in te stellen.
- Is de minderjarige uit huis geplaatst en verhindert de plaatsing in de jeugdhulpvoorziening of het pleeggezin het contact? Dan moet de minderjarige via zijn ouder of voogd ad hoc een vordering bij de rechtbank instellen en aantonen dat er een bijzondere affectieve band bestaat met zijn broers of zussen die de rechtbank al dan niet erkent.

2.3. Vlaamse regelgeving

Recht op contact voor een kind bij uithuisplaatsing in de jeugdhulp

Het uit huis plaatsen van kinderen wordt geregeld in het Decreet Integrale Jeugdhulp en het Decreet Rechtspositie van de Minderjarigen (DRM). In het DRM zijn er geen artikelen die letterlijk verwijzen naar het recht op contact met broers en zussen. Het recht op gezinsleven beperkt zich in het DRM tot het recht op contact met de ouders, in artikel 14. De memorie van toelichting bij het decreet verwijst bij artikel 14 ook naar het recht op contact met broers en zussen.

Artikel 14 Decreet Rechtspositie van de Minderjarigen (DRM)

‘Als jeugdhulpverlening de minderjarige scheidt van zijn ouder of opvoedingsverantwoordelijke, heeft de minderjarige recht op informatie over en op regelmatig persoonlijk en rechtstreeks contact met die persoon, tenzij dit in strijd is met het belang van de minderjarige, zoals omschreven in artikel 5, of met een rechterlijke beslissing.’

Recht op participatie en artikels die er indirect op aansturen om broers en zussen samen te plaatsen in de jeugdhulp en op het recht op contact tussen broers en zussen

Er zijn wel artikelen die respect vragen voor het recht op contact met broers en zussen en die erop aansturen om broers en zussen samen te plaatsen. Zo erkent het Decreet Integrale Jeugdhulp het belang van de band met broers en zussen. Het stelt in artikel 48/1, tweede lid dat de jeugdrechtbank moet motiveren waarom kinderen uit eenzelfde gezin niet in eenzelfde pleeggezin geplaatst kunnen worden.⁶ Het Besluit van de Vlaamse Regering over de Integrale Jeugdhulp bepaalt in artikel 39, §1, 2° dat een kind automatisch voorrang krijgt in een voorziening als een broer of zus van dat kind al in die voorziening verblijft.⁷

En artikel 16 van het DRM garandeert het recht op participatie van minderjarigen bij de totstandkoming en de uitvoering van de jeugdhulp. Dit betekent dat een minderjarige die contact vraagt met broers of zussen gehoord moet worden in zijn vraag.

Artikel 16 Decreet Rechtspositie van de Minderjarigen (DRM)

‘De minderjarige heeft het recht zijn mening vrij te uiten in elke aangelegenheid of procedure betreffende de jeugdhulp die hem betreft. Aan de mening van de minderjarige wordt in de mate van het mogelijke passend gevolg gegeven, in overeenstemming met de leeftijd en de maturiteit van de minderjarige. Als aan de mening van de minderjarige geen passend gevolg wordt gegeven, wordt dat afdoende gemotiveerd. Op verzoek van de minderjarige wordt die motivering aan zijn dossier toegevoegd.’

Andere relevante artikels van het DRM zijn artikel 5 over het belang van het kind, artikel 13 over het respect voor het gezinsleven en artikel 25, 3 dat stelt dat elke minderjarige bezoek mag ontvangen, behalve als dat recht beperkt wordt door een rechterlijke beslissing.

Kortom: Gaat het om een uithuisplaatsing in een pleeggezin, dan hoort samen plaatsen de regel te zijn, behalve als de jeugdrechter aangeeft waarom dat niet kan. Gaat het om een uithuisplaatsing in een jeugdhulpvoorziening, dan heeft de minderjarige recht op contact met broers of zussen via zijn recht op bezoek, behalve als dat niet strookt met het belang van het kind. Dat moet uitdrukkelijk aangegeven worden. Wil de minderjarige samen met broers of zussen in dezelfde voorziening geplaatst worden, dan kan hij dat altijd vragen en hoort de voorziening daar in de mate van het mogelijke passend gevolg aan te geven, in overeenstemming met de leeftijd en de maturiteit van de minderjarige.

⁶ Artikel 48/1, tweede lid van het decreet betreffende de Integrale Jeugdhulp van 12 juli 2013:

De jeugdrechtbank en de jeugdrechter motiveren waarom meerdere minderjarigen uit eenzelfde gezin bij toepassing van artikel 48, 9°, ten aanzien van hen niet kunnen worden toevertrouwd aan eenzelfde kandidaat-pleeggezin of pleeggezin.

⁷ Artikel 39 van het besluit van de Vlaamse regering over de integrale jeugdhulp van 21 februari 2014:

§ 1. De criteria voor de prioritering van een dossier:

2° het feit dat het gaat om een broer of zus van een minderjarige die al gebruik maakt van niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulpverlening, tenzij het niet aangewezen is om de minderjarige samen met zijn broer of zus te laten gebruikmaken van het aanbod van dezelfde jeugdhulpaanbieder.

3. Contact met broers en zussen bij de Klachtenlijn

De meldingen bij de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat tonen een gevarieerd beeld over het contact met broers en zussen na een plaatsing. Eerst wordt geprobeerd om broers en zussen samen te houden. Maar er zijn behoorlijk wat structurele belemmeringen om broers en zussen samen te plaatsen of contact te laten hebben.

3.1. Drempels om broers en zussen samen te plaatsen of contact te laten hebben

- Bij plaatsing in een pleeggezin wordt gekeken naar de draagkracht van het pleeggezin. Meldingen bij de Klachtenlijn laten zien dat hoogstens twee kinderen uit eenzelfde gezin geplaatst worden in een pleeggezin uit respect voor de draagkracht van dat pleeggezin. Gezinshuizen in Nederland bieden wel een setting die het toelaat om broers en zussen in de jeugdhulp samen op te vangen in een kleinschalig ‘gezinsverband’.
- Leeftijdsverschillen tussen de kinderen spelen een rol. De leefgroepen in jeugdhulpvoorzieningen zijn soms ingedeeld op basis van leeftijd. Is er een groot leeftijdsverschil tussen de broers en zussen? Dan kunnen ze wel in dezelfde voorziening verblijven maar niet in dezelfde leefgroep. Dat betekent in de praktijk dat ze elkaar niet veel zien.
- Ze niet samen plaatsen gebeurt regelmatig door plaatsgebrek in de jeugdhulp, zeker als er hoogdringend een oplossing moet komen voor de kinderen. Een recent voorbeeld:

Drie kinderen, drie verschillende voorzieningen

Drie kinderen werden zwaar mishandeld door hun vader. De kinderen zijn 9 maanden, 3 jaar en 5 jaar. Elk kind werd ondergebracht in een andere voorziening. Het jongste kind werd geplaatst in een CKG in Brussel, terwijl de ouders niet van Brussel zijn.

- Vanuit het belang van het kind speelt ook de beste ondersteuning voor het individuele kind een rol. Het is goed mogelijk dat broers en zussen eerst samen geplaatst worden. Na verloop van tijd wordt soms duidelijk dat de voorziening niet de beste plaats is voor een van de kinderen, bijvoorbeeld door een beperking of handicap. Als er een plaats vrijkomt, bijvoorbeeld in een MFC, wordt dat kind overgeplaatst naar dat MFC.
- Jeugdhulp wordt niet opgestart vanuit een gezin maar vanuit het individuele kind dat hulp nodig heeft. Zijn er in een gezin verschillende kinderen die hulp nodig hebben? Dan zullen er evenveel dossiers zijn, vaak met alle gevolgen van dien. De Vlaamse Regering kent die gevolgen en wil daar verandering in brengen. Ze werkt aan de realisatie van het ‘één gezin, één plan’-principe.

4. Er is in regelgeving en praktijk meer aandacht nodig voor contact met broers en zussen

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt de huidige situatie te verbeteren voor kinderen en jongeren door nieuwe regelgeving, door organisatorische bijsturing in de jeugdhulp en door onderzoek.

4.1. Nieuwe regelgeving nodig

Recht op contact met broers en zussen in Burgerlijk Wetboek

Bij de totstandkoming van de wet⁸ werd geopperd om broers en zussen evenveel recht op contact te geven als grootouders. Het contactrecht van de grootouders is een eigen recht. Andere personen met een bijzondere affectieve band hebben een virtueel recht: die bijzondere affectieve band moet eerst aangetoond worden.

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt de wetgever om minstens te voorzien in eigen contactrecht voor broers en zussen. Verschillende opties zijn mogelijk.

In Frankrijk staat in het Burgerlijk Wetboek (art 375-1 en 375-7) het principe van een verbod op scheiding van broers en zussen en van opvang op een locatie die het mogelijk maakt om de relatie met broers en zussen te onderhouden.

Aanpassing artikel 375bis

Net als het recht op contact met de grootouders kan het recht op contact met broers en zussen een eigen recht zijn, in plaats van een virtueel recht. Artikel 375bis zou er dan zo kunnen uitzien:

Recht op contact met broers en zussen in artikel 375bis

Grootouders, broers en zussen hebben recht op persoonlijk contact met het kind. Datzelfde recht kan toegekend worden aan iedere andere persoon die aantoonbaar met het kind een bijzondere affectieve band te hebben. Zonder overeenkomst tussen de partijen beslist de familierechtbank over de uitoefening van dat recht in het belang van het kind, op verzoek van de partijen of van de procureur des Konings. De familierechtbank weigert de uitoefening van het recht op persoonlijk contact alleen als de uitoefening van dat recht ingaat tegen het belang van het kind.

Extra artikel 375ter

Het wetgevend initiatief dat aanleiding gaf tot de studievoormiddag in de Kamer, gaat verder en pleit voor een extra artikel 375ter in het Burgerlijk Wetboek. De initiatiefnemers willen niet alleen 'recht op persoonlijk contact' garanderen, maar ook recht op bescherming van de band met broers en zussen, en recht op een eigen rechtstoegang om dat recht af te dwingen.

Recht op contact met broers en zussen in extra artikel 375ter⁹

Broers en zussen hebben het recht om niet gescheiden te worden, behalve als daar ernstige redenen voor zijn. Ze hebben dus recht op persoonlijk contact met elkaar. Een minderjarige die 12 jaar is of die jonger is en in staat is om een eigen mening te vormen, kan zelf een rechtsvordering instellen om niet gescheiden te worden van zijn broers en zussen en om met zijn broers en zussen persoonlijk contact te blijven hebben. De minderjarige kan die rechtsvordering instellen met een eenvoudig schriftelijk verzoek, dat ondertekend is door een advocaat die gespecialiseerd is in jeugdzaken. Die advocaat begeleidt de minderjarige in de hele procedure. Als de minderjarige geen advocaat heeft, krijgt hij een advocaat toegewezen overeenkomstig de artikelen 508/21, 22, 23, 24, 25 van het Gerechtelijk Wetboek.

⁸ Wet van 13 juli 1995 over de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag, BS 24 mei 1995

⁹ Familles d'accueil de Fédération Wallonie-Bruxelles, *Droits des enfants - comment assurer le maintien des liens de fratrie*, Laporteouverte, n° 82, 1° semestre 2019, p. 6-14, http://www.laporteouverte.eu/journaux/journal_2019_S1.pdf

Extra algemene bepaling in het Burgerlijk Wetboek

In het artikel ‘*Het recht van broers en zussen om niet van elkaar te worden gescheiden: een reeds bestaand recht?*’¹⁰, pleit Riki Heps ervoor om de bescherming van de band tussen broers en zussen uitdrukkelijk in te schrijven in de Belgische wetgeving. Ideaal gaat de wetgever voor één algemene bepaling, ‘Bescherming van de band tussen broers en zussen’ in plaats van die bepaling onder ‘ouderlijk gezag’ te plaatsen. Dan geldt de bepaling in alle mogelijke situaties die aanleiding kunnen geven tot het scheiden van broers en zussen. Riki Heps vindt dat de bepaling tweeledig opgevat moet worden:

Recht op bescherming van de band tussen broers en zussen

Aan de broers en zussen wordt het recht toegekend om niet van elkaar gescheiden te worden. Op dat principe kan een uitzondering gemaakt worden als daar ernstige redenen voor zijn of als het belang van één kind dat vereist.

Worden zij toch van elkaar gescheiden, dan krijgen ze wel het recht om persoonlijk contact met elkaar te onderhouden. Dat recht is bij voorkeur principieel voor broers en zussen en halfbroers en halfzussen, en virtueel voor stiefbroers en stiefzussen.

Als antwoord op de procesonbekwaamheid van de minderjarige stelt Riki Heps dat dat recht uitgeoefend zal worden door een wettelijke vertegenwoordiger of een voogd ad hoc bij belangenconflict tussen het kind en zijn wettelijke vertegenwoordiger.

Recht op contact met broers en zussen in het Decreet Rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp (DRM)

Het Kinderrechtencommissariaat pleit ook voor een aanpassing van de Vlaamse regelgeving. Zo lijkt het ons aangewezen om het DRM uit te breiden met een extra artikel ‘Recht op contact met broers en zussen’, naar analogie met ‘recht op contact met de ouders’:

Recht op contact met broers en zussen in DRM?

Als door tussenkomst van de jeugdhulp de minderjarige gescheiden wordt van zijn broers of zussen, heeft de minderjarige recht op informatie over zijn broers en zussen, halfbroers en halfzussen. Hij heeft recht op regelmatig persoonlijk en rechtstreeks contact met die personen, behalve als dat in strijd is met het belang van de minderjarige, zoals omschreven in artikel 5, of als een rechterlijke beslissing anders beslist. Gevoelige informatie over broers of zussen wordt zo verstrekt dat die het welzijn van de minderjarige zo weinig mogelijk schaadt.

Het decreet over de jeugdhulp van de Fédération Wallonie-Bruxelles zegt in artikel 9 letterlijk dat broers en zussen in de jeugdhulp samen opgenomen moeten worden.¹¹

¹⁰ Riki Heps, ‘*Het recht van broers en zussen om niet van elkaar te worden gescheiden: een reeds bestaand recht?*’, Tijdschrift Jeugd- en Kinderrechten 2011/1, p. 24-34

¹¹ ‘*Les mesures et les décisions prises par le conseiller ou par le directeur de l'aide à la jeunesse tendent par priorité à favoriser l'épanouissement du jeune dans son milieu familial de vie. Toutefois, si l'intérêt du jeune exige qu'il faille l'en retirer, l'aide apportée au jeune doit, en tout cas, lui assurer les conditions de vie et de développement appropriées à ses besoins et à son âge. Le conseiller, le directeur et le tribunal de la jeunesse veillent, sauf si cela n'est pas possible ou si l'intérêt du jeune s'y oppose, à ce que le jeune ne soit pas séparé de ses frères et sœurs.*’

Ook motivatieplicht voor de toegangspoort of de rechter als die broers en zussen niet samen plaatsen in andere vormen van jeugdhulp dan pleegzorg

De motiveringsplicht voor de jeugdrechtbank bij een pleegplaatsing als ze broers en zussen niet samen plaatsen, moet uitgebreid worden naar andere vormen van plaatsing en naar de vrijwillige jeugdhulpverlening via een motivering door de toegangspoort bij scheiding van broers en zussen.

4.2. Organisatorische bijsturing in de jeugdhulp nodig

Het 'één gezin, één plan'-principe biedt perspectief. Het is een eerste organisatorische stap naar aandacht voor het samen plaatsen van broers en zussen in een voorziening. Maar dat volstaat niet om het contact met broers en zussen te garanderen.

De verdere implementatie in de jeugdhulp in Vlaanderen van het model van de gezinshuizen, zoals het Regeerakkoord voor de periode 2019-2024 voorziet, biedt perspectieven om broers en zussen vaker samen te houden bij uithuisplaatsing.¹²

Ideaal wordt bij elke langdurige plaatsing nagegaan hoe het contact met broers en zussen gerealiseerd kan worden, behalve als dat niet in het belang is van het kind.

Dat kan een uitdrukkelijke taak zijn voor de gemandateerde voorzieningen en voor de consulenten van de sociale dienst van de jeugdrechtbank. Consulenten zijn de beheerders van een gezinsdossier en behouden het overzicht.

Concreet kunnen ze werken vanuit een waaier aan mogelijke contacten: van broers en zussen samen plaatsen over argumenteren waarom dat niet kan, tot broers en zussen niet samen plaatsen maar wel duidelijk werken aan een stevige contactregeling. In de praktijk zien we nu al dat er veel mogelijk is.

Pleeggezin en voorziening werken samen

Eén zus verblijft in een pleeggezin. Haar broer en zus verblijven elk in een andere voorziening. Maar dankzij de ondersteuning van pleegzorg en de inspanning van het pleeggezin zien de broer en de zussen elkaar in het weekend. De broer en de zus uit de voorzieningen verblijven in het weekend bij de zus in het pleeggezin.

In het Verenigd Koninkrijk bepaalt de *Children Act* van 1989 het principe dat broers en zussen samen geplaatst moeten worden als dat haalbaar en in het belang van het kind is. In de Verenigde Staten bepaalt de *Fostering Connections to Success and Increasing Adoptions Act* van 2008 dat de staten de opdracht hebben om zich in te spannen om broer-zusrelaties te behouden met een bijzondere motiveringsplicht voor de overheid bij een scheiding.

¹² Regeerakkoord 2019-2024, Vlaamse Regering, p 97.

4.3. Onderzoek nodig

Er is wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen nodig voor een duidelijk antwoord op deze vragen:

- Hoe vaak en waarom worden broers of zussen van elkaar gescheiden bij een uithuisplaatsing?
- Kunnen broers of zussen contact met elkaar houden bij scheiding en in welke mate?
- Wat zijn de gevolgen van een scheiding van broers of zussen?

Uit een Britse studie van 2000 (Gilles Ivaldi, *Surveying Adoption*) blijkt dat 80% van de kinderen in pleegzorg broers of zussen heeft en maar 37% samen geplaatst is met een van die broers of zussen.

Een Australische studie van Joseph McDowall maakte in 2014 duidelijk dat op duizend uithuisgeplaatste kinderen meer dan 1/3 gescheiden wordt van broers en zussen en maar 29% samen woont met al zijn broers en zussen. Ook data uit de VS (Californië en New York, *Child Welfare Services Reports*, 2002) tonen dat meer dan 40% van de uithuisgeplaatste kinderen gescheiden wordt van minstens één broer of zus.